

Princ Valijant®

DVADESETI TOM: 1977-1978.
HAROLD R. FOSTER   DŽON KALEN MARFI

S engleskog preveo
Goran Skrobonja

Čarobna
knjiga

ISTORIČNOST PRINCA VALIJANTA®

Tod H. Goldberg, dr sc. med.

U *Princu Valijantu*® (PV) Harold R. Hal Foster (16. avgust 1892 – 25. jul 1982) dao nam je predivno ilustrovanu priču o uverljivom, divljenja vrednom mladiću koji odrasta u uzbuđljivom, egzotičnom okruženju i biva umešan u mnoge velike događaje iz srednjovekovne istorije i legendi. Kultura ranih Britanaca i Vikinga oživljava usred veličanstvene mitologije o Arturu, i strip zapravo nosi podnaslov „U doba kralja Artura“. Ali da li je kralj Artur zaista postojao? Kad je tačno bilo to njegovo doba? Da li su ostali istorijski događaji, mesta i narodi zastupljeni u pričama PV, poput Britanaca, Anglosaksonaca, Rimskog carstva i Vikinga tačno opisani?

Mada niko ne očekuje da jedan strip ili istorijska proza budu realni ili savršeni u pogledu istorijske tačnosti, zanimljivo je razmotriti i zapaziti da se PV zaista zbiva u prepoznatljivom istorijskom kontekstu/eri i pominje ili prikazuje mnoge istorijske ličnosti i događaje. U tom smislu, PV je sličan drugim slavim istorijskim romanama/liikovima kao što su *Ajvanho* i Robin

Hud, i jedan i drugi smešteni na početak 12. veka u normanskoj Engleskoj, pa čak i filmovima kao što je *Forest Gamp*, gde se oko izmišljenog naslovnog lika prepliću stvarni istorijski događaji.

Priče ilustrovane na stranicama *Princa Valijanta*® predstavljene su kao skup „Hronika“ (izmišljenih) koje su sačuvane iz srednjeg veka. Foster je, kao

što ćemo videti, svoje priče jasno smestio u sredinu petog veka, što je zapravo jedan od najživopisnijih perioda u ranoj istoriji Evrope. U to vreme, Zapadno rimsko carstvo počelo je da se raspada i napustilo je Britanska ostrva. Engleska je tada ostala izložena brojnim napadima Saksonaca (germanskih plemena iz istočne Evrope), Škota i Pikta (ranih stanovnika Irske i Škotske). Počeci arturijanske mitologije izgleda da su u tom periodu, u pričama koje su pripovedali prvi britanski bardovi. Takve herojske legende, dodatno obogaćene pričama sa kontinenta (mahom francuskim) razvile su se u arturijanske romanse od 12. do 15. veka. Pseudoistorijska *Historia Regum Britanniae* (Istorija kraljeva Britanije, 1136) Džefrija od Monmuta i *Morte d'Arthur* ser Tomasa Malorija (oko 1470) glavne su rane engleske verzije. Današnjim čitaocima možda su poznata

GORE: Neko poput kralja Artura verovatno je postojao. Iz table *Princ Valijant*® #1365 (7. april 1963, četrnaesti tom u izdanju Čarobne knjige)

dela kao što su *Kraljeve idile* Lorda Tenisona (1842–1885), *Tvenov Jenki na dvoru kralja Artura* (1889), *Nekadašnji i budući kralj* T. H. Vajta (1939–1958) i, naravno, brojni pozorišni komadi i filmovi zasnovani na tim knjigama, uključujući *Kamelot* i *Monti Pajton i sveti gral*. Zanimljiv pregled i uzorci arturijanske istorije i književnosti mogu se naći u *Arturijanskim legendama: Ilustrovanom etnologiji* Ričarda Barbera (Litlfield & Adams, 1979; Dorset Pres, 1985). Sve najpoznatije i najvažnije arturijanske priče – među kojima i ona o potrazi za svetim gralom, o ljubavi ser Tristrama i kraljice Izolde, te o romansi Lancelota i Ginevre – pominju se/prikazuju samo kratko u serijalu *Princ Valijant*®, koji stvara sopstveni mitski svet na supstratu Arturijane i mitologije.

Ne tvrdim da sam profesionalni istoričar ili stručnjak za književnost/mitologiju, ali kao višegodišnji poklonik istorije, stripa i *Princa Valijanta*®, istražio sam brojne izvore za ovaj članak u pokušaju da procenim istorijski osnov za kralja Artura i princa Valijanta. Pored Barbera i bezbroj sajtova i pretraga, dobar deo ovde predočenih informacija potiče sa Vikipedije, iz nekoliko knjiga istoričara Džefrija Eša i nekoliko audio/video-predavanja iz serije *Teaching Company*, poput „Kralj Artur: Istorija i legenda“ profesora Dorsija Armstronga sa univerziteta Purdju (Veliki kursevi #2376, 2015). Spisak izvora arturijanske literature sa Vikipedije daje dobar sažetak svih dostupnih izvora od šestog veka (Gildas) pa do danas. Ja se fokusiram uglavnom na izvore na engleskom jeziku, ali mora se napomenuti da dobar deo arturijanske legende potiče sa kontinenta (uglavnom iz Nemačke i Francuske), poput dela Kretjena de Trojea, ciklusa o Lancelotu i gralu/Vulgejtu, te *Tristana* i *Persivala* Volframa fon Ešenbaha, kasnije pretočenih u Vagnerove opere. Svi ti rani izvori kolektivno se ponekad pominju kao ciklus „Britanskog pitanja“. Ova dela mogu se naći u modernom prevodu, kao i na mreži.

Godine 2014, komentar u *Atlantiku* Kalena Marfija, sina dugogodišnjeg crtača PV Džona Kalena Marfija i scenariste stripa nekoliko godina, navodi kako je Foster objasnio zašto je svoj strip smestio u Englesku petog ili šestog veka.

Foster je odgovorio da mu je bilo potrebno da Vala smesti u vreme kralja Artura i da, pored toga, „niko zapravo ne zna mnogo o Engleskoj u petom ili šestom veku“. Zaista, doba engleske istorije od otprilike 410. godine naše ere (odlaska Rimskog carstva) do poznih godina šestog odnosno ranih godina sedmog veka bukvalno jeste mračno doba za istoričare usled oskudnosti savremenih pisanih izvora sve do razvoja anglosaksonske književnosti i civilizacije nekoliko stotina godina kasnije.

GORE: Legendarni Kamelot. Iz table Princ Valijant® #19 (19. jun 1937, prvi tom u izdanju Č. k.)

Za razliku od Rimskog carstva, za koje imamo bezbroj postojećih dokumenata, rani Britanci, Anglosaksonci i Vikinzi praktično nemaju pisanih dokumenata, već samo zapise u runama. Posle kraja rimske Britanije, sledeći i jedini preostali relativno savremeni tekst potiče iz sledećeg veka – Gildasov *Excidio et conquest Britanniae* (šesti vek), posle čega sledi Bede Poštovani (oko 731) – i oba su na latinskom. „Staroengleski“ tekstovi pojavljuju se tek u sedmom veku; jezik se postepeno razvijao iz zapadnogermanskih dijalekata osvajačkih plemena.

Istorijska terminologija: Kultura Britanije iz rimskog doba (prva četiri veka naše ere) naziva se romano-britanija, dok se period/kultura u Britaniji posle odlaska Rimljana u petom veku nazivaju subromanski. Smatra se da je mračno doba (srednji vek) trajalo otprilike 1.000 godina, od 500. n. e. (kraj pozne antike posle kraja Rimskog carstva) otprilike do doba renesanse i ranog modernog perioda – te je tako „srednje“ između antičkog i modernog doba. Razdoblje od petog do desetog veka (kada se zbivaju sage o Arturu i PV) smatra se ranim srednjim vekom, dok je vrhunac srednjeg veka otprilike od 1000. do 1250, kada su zaista živeli vitezovi u sjajnim oklopima. Pozni srednji vek je, po opštoj saglasnosti, okončan oko 1500. godine. Ove termine su skovali istoričari poput Petrarke u vreme renesanse, kada su intelektualci smatrali da izlaze iz tame i neznanja srednjovekovnog doba i

obnavljaju slavu antičke grčke i rimske kulture. Ali očigledno, oni koji su zaista živeli u srednjem veku nisu znali da žive u bilo čemu osim u „sadašnjici“. Ko zna kako će budući istoričari nazivati naše doba?

Tako opet, pošto ne postoje pouzdani istorijski dokumenti iz Engleske u petom veku, sasvim je lako smestiti izmišljene priče u ovo doba. Zabeleženi su malobrojni književno-istorijski izvori o ranoj anglosaksonskoj Engleskoj i legendi o kralju Arturu, među njima ponovo poimence: Gildasov (oko 500–70) *O rušenju i osvajanju Britanije*, Bedeova (oko 673–75) *Crkvena istorija engleskog naroda*, Anglosaksonske hronike (Anon, između 9. i 12. veka), Nenijska (oko 770–810) *Historia Brittonum* i *Istorija kraljeva Britanije* (1138) Džefrija od Monmuta, koji je crpao iz ovih i drugih ranijih izvora. Gildas, najstariji i najbliži savremeni izvor, u svojoj prilično kratkoj polemici pominje figuru po imenu Ambrozije Aurelijanus, kandidata za arturijanskog junaka koji je posle anglosaksonskih pohoda organizovao preživele u uspešne odbrambene snage. Pišući oko 540. godine naše ere, Gildas takođe konkretno pominje Bitku za brdo Bejdon – do koje je došlo 44 godine pre toga, i tvrdi da je to bila godina njegovog rođenja (dakle, negde oko 500. n. e.) – ali ne pominje konkretno ko je bio vođa u boju, što se pripisuje kralju Arturu tek u kasnijim tekstovima. Beda Poštovani takođe pominje brdo Bejdon i Ambrozija

GORE: Lancelot i Artur usred bitke za brdo Bejdon. Iz table Princ Valijant® #1432 (19. avgust 1964, četrnaesti tom u izdanju Č. k.)

Aurelijanusa kao borca protiv Anglosaksonaca – 456. godine n. e., ali ponovo ne Artura po imenu. *Anglosaksonske hronike* ne pominju ni Artura, ni Ambrozija, ni brdo Bejdon, ali pominju rimsko napuštanje Britanije i opisuju kako Vortigern poziva legendarne Saksonce Hengista i Horsu godine 449. n. e., što na kraju dovodi do veće migracije i asimilacije najvećeg dela Engleske od strane Anglosaksonaca. Ime Artur nije se pojavilo u književnosti, istorijama niti kao često ime u Engleskoj sve do otprilike osmog veka, kad se Nenije prvi put upustio u priču o Arturu sa malo pojedinosti, navršši 12 bitaka u sledećem pasusu:

U to vreme Englezi su brojčano narasli i ispunili Britaniju. Po Hengestovoj smrti, njegov sin Okta sišao je sa severa Britanije do kraljevstva Kentiša, i od njega potiču kraljevi Kentiša. Onda se Artur u tim danima borio protiv njih, zajedno sa kraljevima Britanaca; ali on je bio njihov vođa u borbi (*Dux Bellorum*). Prva bitka bila je na ušću reke po imenu Glajn. Druga, treća, četvrta i peta bile su na drugoj reci, po imenu Douglas, koja se nalazila u zemlji Lindzi. Šesta bitka bila je na reci po imenu Basas. Sedma je bila u šumi Kelidon, to je Klidonska bitka. Osmo je bitka bila u tvrđavi Gvinion, i u njoj je Artur nosio sliku Svete Marije, večite Device, na svom štitu, i pagani su toga dana naterani u bekstvo, pa ih je zadesio veliki pokolj, hvala moći Našeg Gospoda Isusa Hrista i moći Svete Device Marije, mati njegove. Deveta se bitka vodila u gradu po imenu Legija. Deseta se vodila na obali reke Trifvid. Jedanaesta je bitka bila na

brdu po imenu Agned. Dvanaesta je bila na brdu Bejdon i u njoj je devet stotina i šezdeset ljudi palo u jednom danu, od jednog juriša Arturovog, i niko ih nije pokosio do on sam; i bio je pobednik u svim pohodima svojim.

Očigledno, tvrdnja da je Artur ubio 960 vojnika svojom rukom izmišljena je, a neke od ovih lokacija su nepoznate, uključujući čak i čuveno brdo Bejdon (prikazano u *PV* priči #96, 1964). Osim toga, kod Nenija Artur nosi titulu vođe u borbi (*Dux Bellorum*), a ne kralja. Velika invazija Saksonaca na Englesku opisana u *PV* priči #10 (1938–1939) jeste prema Fosteru, u priči, deseta takva invazija.

Jedno od najranijih pominjanja Artura po imenu zapravo je veoma kratka i izluđujuća fraza iz velške poeme koja potiče otprilike iz 600. n. e. *Y Gododdin* je najstarija sačuvana velška poema i sadrži niz elegija za ljude iz britanskog kraljevstva Gododin koji su poginuli u boju protiv Angla. U jednoj od tih elegija iznosi se tvrdnja o jednom ratniku – „... on ne beše Artur“ – što očigledno ukazuje na to da je Artur već bio slavna i junačka figura u vreme kada je poema sastavljena, samo oko 80–100 godina posle navodne bitke za brdo Bejdon. Sledeće rano pominjanje Artura po imenu nalazi se u velškim „Analima Kambrije“ (Anali Velsa napisani na latinskom oko 970), sa sledeća dva zapisa: „516. – Bitka za Bejdon, u kojoj je Artur nosio Krst našeg Gospoda Isusa Hrista tri dana i tri noći na svojim ramenima i Britanci su bili pobednici“; i „537. – Bitka za Kamlan, u kojoj su pali Artur i Medraut, i nastade kuga u Britaniji i Irskoj.“

Džefri od Monmuta u svojoj pseudoistorijskoj *Istoriji kraljeva Britanije*, koju sledi Malorijeva *Morte d'Arthur*, prvi put daje čitavu legendu o kralju Arturu, od njegovog magičnog rođenja do mistične smrti, kakvu u osnovi danas znamo. Ukratko: posle dugog perioda rimske

vladavine, Rimljani napuštaju Britance, koji smesta potpadaju pod napade Pikta, Škota i Danaca. U očajanju, Britanci šalju pisma Eciju, generalu rimskih snaga u Galiji (to je onaj isti Ecije opisan u *PV* pričama #16–17!), moleći za pomoć, ali uzalud. Britanci traže od Aldroena, kralja Bretanje (Armorike) da im bude vladar. Međutim, Aldroen umesto toga šalje svog brata Konstantina da vlada nad Britancima (nije to car Konstantin I Veliki, već kombinacija cara Konstantina III i jednog korniškog kralja iz šestog veka). Konstantinovi sinovi Aurelije Ambrozije i Uter premladi su da vladaju i čuvaju se na bezbednom u Armorici, dok na vlast dolazi Vortigern, poziva Saksonce pod Hengistom i Horsom da se bore za njega kao plaćenici, i oni se dižu protiv njega.

Pošto Aurelije Ambrozije porazi i ubije Vortigerna i postane kralj, Britanija ostaje u ratnom stanju. Ambroziju i njegovom bratu Uteru pomaže čarobnjak Merlin. U jednom trenutku, tokom niza neprestanih bitaka, Ambrozije se razboli i Uter mora umesto njega da povede vojsku. To omogućuje neprijateljskom atentatoru da odglumi vidara i otruje Ambrozija. Kada kralj umre, pojavi se kometa u obliku zmajevе glave (pendragon), što Merlin tumači kao znak da je Ambrozije mrtav i da će Uter biti pobednik i naslediti ga, pa pošto preuzme prezime Pendragon, biće krunisan kao kralj. Još jedan neprijatelj napada i primorava Utera da ponovo ratuje uz pomoć vojvode Gorloisa iz Kornvola. Dok slavi svoju pobjedu sa Gorloisom, Uter se zaljubljuje u vojvodinu ženu Igeru. To dovodi do rata između Utera Pendragona i Gorloisa Kornvolškog, i tada, zahvaljujući Merlinovoj magiji, Uter pod maskom leže sa Igerom. Te je noći začet Artur, a onda Gorlois gine i Uter se ženi Igerom. Uter ponovo ratuje protiv Saksonaca i na kraju trijumfuje, ali umire pošto popije vode sa izvora koji su Saksonci zatrovali. Uterov sin Artur preuzima presto i pobeđuje Saksonce tako žestoko da oni prestaju da predstavljaju pretnju sve do njegove smrti. U međuvremenu, Artur osvaja najveći deo severne Evrope i uvodi period mira i napretka koji traje sve dok Rimljani, koje predvodi Lucije Hiberije, ne zatraže da Britanija ponovo plaća danak Rimu. Artur pobeđuje Lucija u Galiji, sa nametom da postane car, ali u njegovom odsustvu sestrić Mordred zavodi Ginevru i venčava se sa njom, preotevši mu presto. Artur se vraća i ubija Mordreda u boju za Kamlan, ali ga sa smrtonosnim ranama odnose na mistično ostrvo Avalon.

Posle Džefrija, kontinentalni izvori kao što su Kretjen de Trojes i ciklus Lancelot/Vulgejt pridodali su legendi mnogo toga, uključujući i slavne lokalitete i priče o Kamelotu, ser Lancelotu, Gavejnu, Galahadu i Svetom gralu; ali osim

verovatne istorijske osnove za Artura ili Arturu sličnu figuru koja se borila protiv Saksonaca, nema nikakvih istorijskih dokaza za bilo koji od tih drugih arturijanskih likova ili mesta, pa naravno ni za samog princa Valijanta.

Štaviše, sada mnogi istoričari veruju da nije uistinu postojala konkretna osoba kralj Artur. Međutim, drugi veruju da je postojao pravi Artur ili vođa sličnog tipa na osnovu gorenavedenih poluistorijskih zapisa sa možda nekoliko stvarnih i/ili legendarnih figura spojenih u lik Artura. Arturovski književni istoričar Džefri Eš („Poreklo legende o Arturu“, *Arturijana*, jesen 1995) identifikuje Artura makar delimično kao lik po imenu ili nadimku Riotam, koji je verovatno bio zaista veliki kralj u Britaniji u petom veku. Riotam, možda pre titula nego stvarno ime, i moguće isti pojedinac kao Ambrozije Aurelije, predvodio je vojsku Britanaca u Galiji i nestao posle poslednje bitke, slično goreopisanoj priči o Arturu. Eš sugerise da je Džefri svoje zamisli dobio

iz izvora koji pripoveda o Riotamu, i ujedno tvrdi da je, dok su legende očigledno preterane, malo verovatno da uz sve dokaze Artur bude u potpunosti izmišljen mitski lik. Bez obzira na tačan identitet ili čak stvarno postojanje Artura kao pojedinca, osnovni vremenski tok arturovske mitologije pa samim tim i sage *Princ Valijant*® očito se zasniva na stvarnim događajima ili makar stvarnom istorijskom kontekstu/podlozi. Zaista je postojala invazija ili u najmanju ruku velika migracija Saksonaca (možda čak i sa stvarnom bitkom kod brda Bejdon), koja je čak i po arheološkim dokazima bila usporena ili privremeno zaustavljena u vreme Romano-Britanaca kao što je Artur/Ambrozije – ali očigledno ne zadugo pošto su Anglosaksonci u sledećih nekoliko stotina godina osnovali moćna kraljevstva, kao što je Veseks, koja su na kraju formirala bazu za modernu Englesku – a mi danas govorimo engleskim, a ne velškim jezikom! Drugi rimski i vikinški aspekti priče takođe se,

makar delimično, zasnivaju na stvarnosti. U drugom delu ovog eseja, koji će se pojaviti u *Princu Valijantu*® 21, razmatraču istorijsku realnost ova tri elementa istorijskog miljea princa Valijanta – Anglosaksonce, Vikinge i Rimljane – sa nekim komentarima o jezicima koji se govore u tim grupama, što se potpuno prenebregava u *PV* tablama, gde svi kao da govore modernim engleskim i razumeju jedni druge savršeno dobro.

MREŽNE REFERENCE

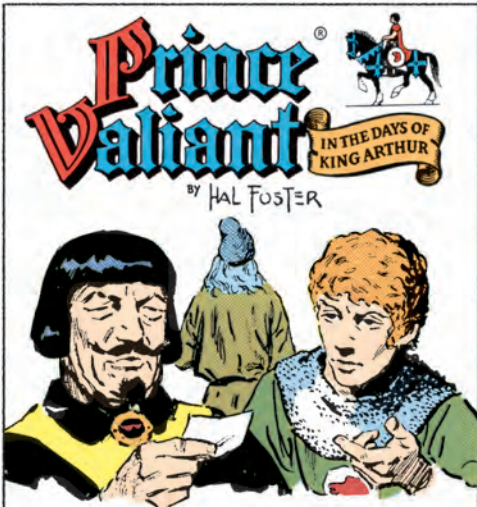
Knjige Džefrija Eša: <https://www.amazon.com/Geoffrey-Ashe/e/B000APY59C>

The Great Courses: www.thegreatcourses.com

Lista izvora arturijanske literature na Vikipediji: https://en.wikipedia.org/wiki/Bibliography_of_King_Arthur

GORE: Čuveni Okrugli sto iz arturijanskih predanja. Iz table *Princ Valijant*® #2229 (28. oktobar 1979)

ARN I SER DINADAN RAZMATRAJU LISTIĆ KOJI IM JE TRUBADUR POVERIO. „TAKO DAKLE! TRUBADURI BIRAJU SEBI KRALJA. NJHOV SKUP JE TIM VAŽNIJI.“

JAŠU NA JUG IZ ZIME U PROLEĆE. PUTEVI SU BOLJI, VIŠE JE SELA I VAROŠI.

IMA I PUTNIKA, UGLAVNOM ZABAVLJAČA KOJI IDU NA SKUP, I HODOČASNIKA NA PUTU PREMA SANTJAGOVOM HRAMU.

A MIROLJUBIVI HODOČASNICI LOŠE PROLAZE U RUKAMA ŽONGLERA. PLJAČKAJU IH I ČESTO TUKU.

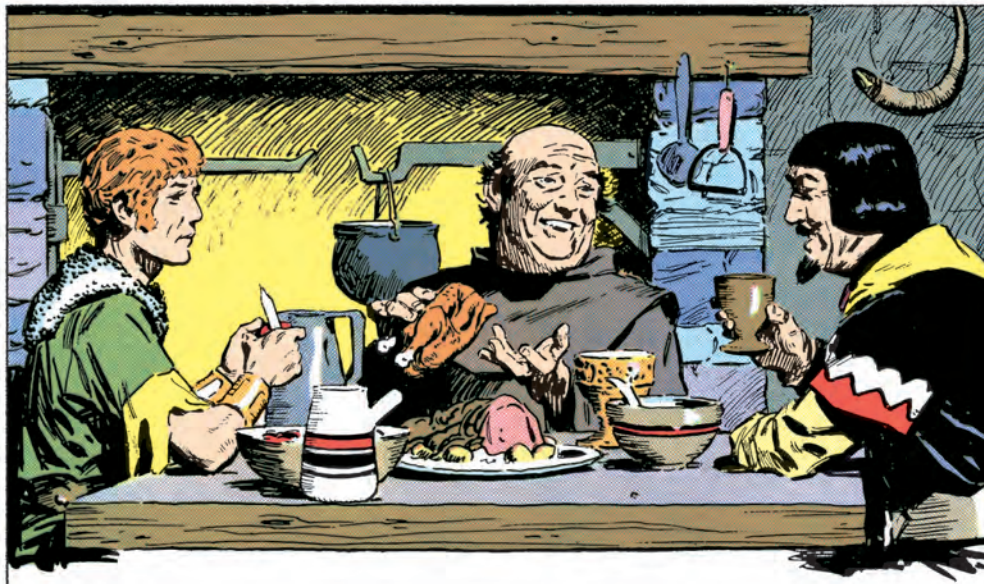

ŽONGLERI, AKROBATE, ZABAVLJAČI, KOJI MNOGIMA DONOSE RADOST I SMEH, PRETVARAJU SE U OPASNE RAZBOJNIKE NA SAMOTNIM DRUMOVIMA.

„ARNE, VOLEO BIH DA SE SMESTIMO U ONOJ KRČMI, ALI IZGLEDA DA SE ONAJ DEBELI FRATAR ZAGLAVIO U DOVRATKU.“

2082

POSLE UKLANJANJA NEKOLIKO SLOJEVA ODEĆE, ONI GA UGURAJU UNUTRA. „JA SAM FRATAR GIJBER I RADO PRIHVATAM VAŠ POZIV NA OBED. KOLIKO DA NEŠTO PREGRIZEM, NARAVNO, IZMEĐU OBROKA... MOG ČETVRTOG I PETOG.“

1-2

HRANA I VINO NAVELI SU FRATRA GIJBERA DA SE RASPRIČA: „SVAKE TRI GODINE ZABAVLJAČI SE OKUPLJAJU KAKO BI IZABRALI SVOG KRALJA TRUBADURA. NEKAD JE BERTRAN VLADAO I DONEO VELIKU ČAST UMEČU.“

„ALI NA PROŠLIM IZBORIMA, U VINO SU MU SIPALI KISELINU I TOLIKO JE OPRŽIO GRLO DA VIŠE NIJE MOGAO DA PEVA, A POBEDIO JE NJEGOV SUPARNIK LAZAR.“

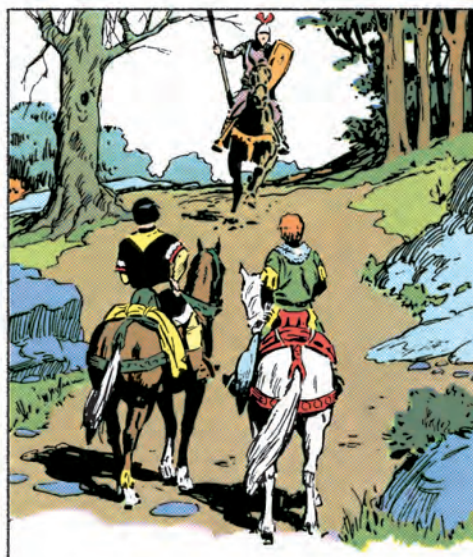
„NAŠ NOVI KRALJ OKRUŽIO SE LOPOVIMA I SILEDŽIJAMA. NIKO SE NE USUĐUJE DA UGROZI NJEGOVU VLADAVINU.“

„POZVALI BISMO TE DA NAM SE PRIDRUŽIŠ NA PUTU DO POATJEA, ALI PRERASTAO SI SVE KONJE.“
„ŽIVA ISTINA“, ODGOVARA GIJBER, „ALI HODANJE MI PODSTIČE APETIT.“

„ČUDNO MI JE DA OVDE U FRANCU-SKOJ NISMO SRELI VITEZOVE KOJI JAŠU U AVANTURE KAO ŠTO MI TO ČINIMO U BRITANIJI“, NAPOMINJE ARN.

„NE RECI DVAPUT, ARNE, JER ENO SLIKE I PRILIKE MLADOG VITEZA LUTALICE KOJI HITA, KLADIM SE, NA NEKAKAV MEGDAN.“

„STOJ! NEMA TOG VITEZA KOJI ĆE PROĆI OVUDA DOK SE NE OKUŠA SA MNOM I DOK KOPLJE NE POKAŽE KO JE BOLJI!“

Prince Valiant
IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAL FOSTER

MLADI VITEZ SASVIM OZBILJNO MISLI SA SVOJIM IZAZOVOM; ARN ILI SER DINADAN MORAJU U DVOBOJ SA NJIM AKO MISLE DA PROBU.

„DOZVOLI MI DA JA PRIHVATIM IZAZOV“, KAŽE ARN. „IZGLEDA DA OVAJ NIKADA RANIJE NIJE DRŽAO KOPLJE ILI ŠTIT.“
„SER VITEŽE, JA NEMAM KOPLJE, PA ČEMO SE OKUŠATI MAČEM I ŠTITOM.“

KOD DVOBOJA KOPLJEM I ŠTITOM, UČESNIK MOŽE DA OČEKUJE PAD I MODRICE, ALI MAČEVI SU OŠTRI, SEKU, MLADI VITEZ TO ZNA. O, ZAŠTO NIJE VIŠE VEŽBAO?!

ARN KIDIŠE, POVLAČI SE, ISTUPA U STRANU SVE DOK NE NAVEDA PROTIVNIKA U LOKVU BLATA I DVOBOJU JE KRAJ.

„PREVARIO SI ME, TO NIJE BILO FER“, GUNĐA ON.
„U PRAVU SI“, IZVINJAVA SE ARN. „PREVARIO SAM TE, ALI DA NISAM, MORAO BIH DA TI OTFIKARIM GLAVU.“

„PUTUJEMO U POATJE“, KAŽE SER DINADAN. „PRIDRUŽI NAM SE AKO ŽELIŠ. MOŽDA USPEMO DA TE NAUČIMO DA RUKUJEŠ MAČEM TOLIKO DA SAM SEBE NE POSEČEŠ.“

ZOB4

I TAKO TRI PUTNIKA PUTUJU SKUPA KROZ DOLINE I FARME. NJIHOV NOVI SAPUTNIK — GASTON, KAŽE DA ZNA ZA PREČICU DO POATJEA.

I UVODI IH U ŠUMU KOJA IZGLEDA BESKRAJNO, TAKO DA MORAJU DA PRIBEGNU LOVU KAKO BI DOŠLI DO HRANE.

I-16

Prince Valiant

IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAL FOSTER

SER DINADAN OSTAJE SA NJIHOVIM KONJIMA, DOK ARN I GASTON POLAZE U POTRAGU ZA DIVLJAČI.

DOLAZE DO STAROG ZAPUŠTENOG PUTA, GDE STOJI MNOGO ZNAKOVA UPOZORENJA: „SMRT LOVOKRADICA-MA“, „STROGA PRAVDA ZA ONE KOJI OMETAJU POSED SER REJMONA“ I MNOGI DRUGI.

JAREBICA UZLEĆE, DOK SE VISOKO IZNAD NJE OBRUŠAVA SOKO. U EKSPLOZIJU PERJA, I JEDNO I DRUGO ZAVRŠAVAJU NA ZEMLJI.

GASTON JE LJUT. „KAKAV TO LOVAC KORISTI TAKO MLADOG SOKOLA? OVAJ JE TEK POLJUBOUČEN, I JOŠ JE LETEO SA PRIKAČENIM POVOCEM! KRILU MU JE POVREĐENO.“

„PREMA PRAVILIMA SOKOLARSTVA, ZA KRAĐU TUĐEG SOKOLA SLEDUJE SMRTNA KAZNA“, KAŽE NEZNANAC SA NAPETIM LUKOM, ISTUPIVŠI IZA GRMA. „SMRTNA KAZNA TAKOĐE SLEDUJE ZA KRIVOLOV NA REJMONOVOJ ZEMLJI“, PODSEĆA GA ARN. „PUSTI SADA PRETNJE“, NAREĐUJE GASTON. „POMOZI MI.“

ARN I NEZNANAC POSMATRAJU GASTONA SA DIVLJENJEM, DOK ON BLAGIM I STRUČNIM RUKAMA RADI NA POVREĐENOJ PTICI.

KONAČNO, TANANE POPRAVKE SU OBAVLJENE I GASTON SMEŠTA SOKOLA NA NEZNANČEVU RUKAVICU, S UPUTSTVIMA KAKO DA SE STARA O NJEGOVOJ POVREDI.

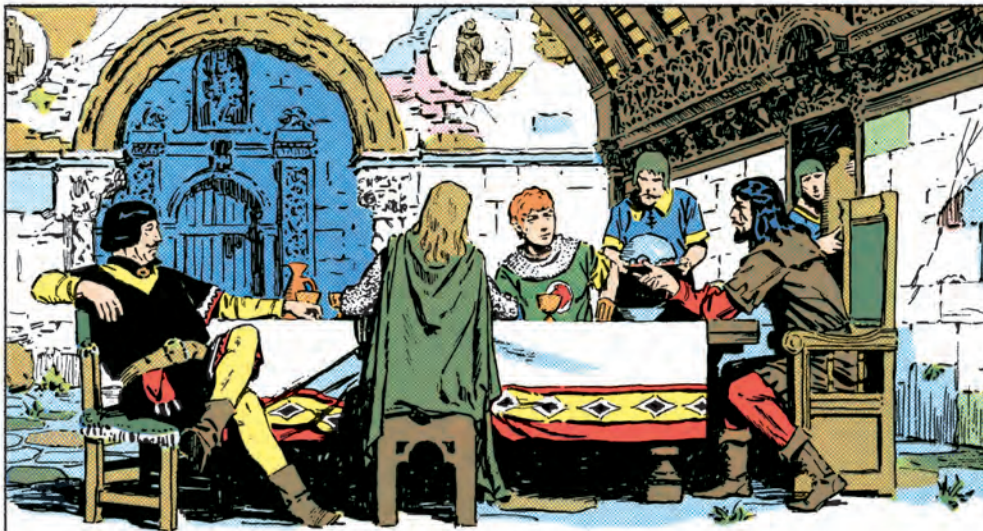

„GOSPODO, UČINILI STE MI VELIKU USLUGU. SMEM LI ZAUZVRAT DA VAM PONUDIM HRANU I PRENOĆIŠTE?“

Prince Valiant IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAL FOSTER

NEZNANAC IH VODI DO RUŠEVNE OPATIJE. „OVO JE MOJ PRIVREMENI DOM. MOJE SLUGE UČINILE SU GA SASVIM UDOBNIIM. ZOVEM SE LANDALF.“

„DA LI PUTUJETE U POATJE ZBOG IZBORA TRUBADURA?“
„DA“, ODGOVARA DINADAN, „I DA BISMO PRONAŠLI ODGOVORE NA NEKA ZABRINJAVAJUĆA PITANJA. IZVOĐAČI KOJI SU NAS ZABAVLJALI PROŠLE ZIME U KAMELOTU BILI SU PREVIŠE RADOZNALI, POSTAVLJALI PREVIŠE PITANJA. PRINC ARN I JA SMO POMISLILI DA SU TO UHODE I NAMERNI SMO DA TO USTANOVIMO.“

„U PRAVU STE. ONI SU UHODE LAZARA, KRALJA TRUBADURA. ON BELEŽI PODATKE O SNAZI I SLABOSTIMA ZAMKOVA, DA BI IH PRODAO ONOME KO NAJVIŠE PONUDI.“

„LAZAR SE OKRUŽIO RULJOM GRUBIJANA I ZASTRAŠIO ČITAVU POKRAJINU. MITO I UCENE DONELI SU MU BOGATSTVO I MOĆ. NIKO SE NEĆE USUDITI DA GLASA PROTIV NJEGA NA FESTIVALU.“

KAD KONAČNO POĀU, LANDALF IM POKAZUJE STARI PUT KOJI ĆE IH ODVESTI DO DRUMA ZA POATJE.

2086

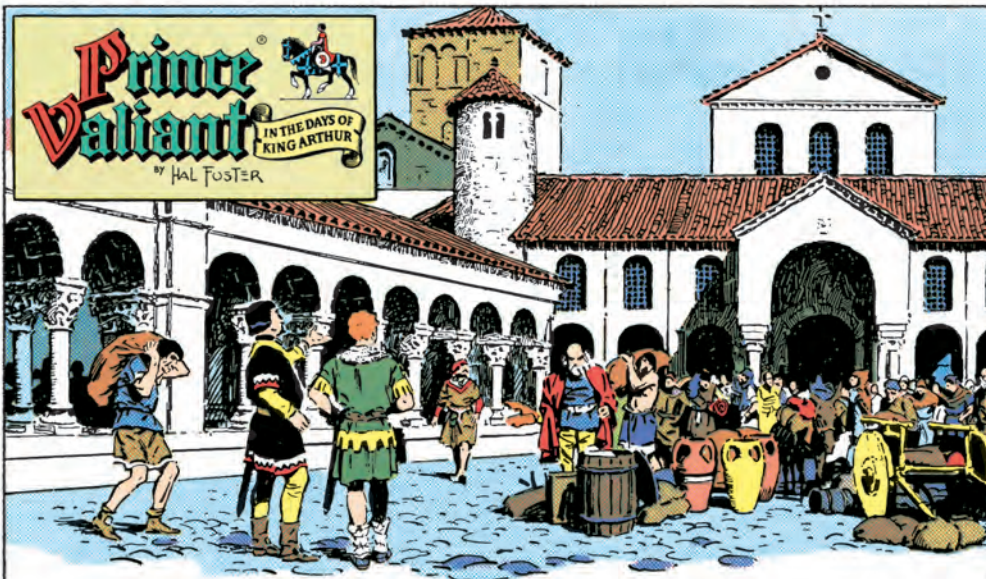

A KOGA ĆE PRVOG SRESTI NA DRUMU DO FRATRA GIJBERA?! „DAKLE, KORNJAĆA JE POBEDILA ZECA“, SMEŠKA SE ON.

„ZA MNOM, DA VAM NAĀEM PRENOĆIŠTE U OPATIJI SV. REJMONA.“

1-30

DOK GASTON ODVODI KONJE U ŠTALU, ARN I DINADAN ULAZE U MANASTIR. DVORIŠTE JE PUNO LJUDI, KOLÁ SA HRANOM I ČUPOVA VINA. „OTKAD TO MONASI ŽIVE KAO KRALJEVI?“, NAPOMINJE DINADAN.

CRKVA JE PRETVORENA U TRPEZARIJU U KOJOJ SE SLUŽE OGROMNE KOLIČINE HRANE I PIĆA RAZUZDANOJ GOMILI.

U JEDNOJ KAPELI SEDI LAZAR, KRALJ TRUBADURA, I DELI PRAVDU. DVA PARNIČARA STOJE PRED NJIM. „PRAVDA“, REŽI ON, „KOLIKO PRAVDE MOŽETE DA PRIUŠTITE?“

SVAKI MU DAJE SVOJU KESU. „UVREDA!“, URLA LAZAR, „ŽELITE DA KUPITE LAZAROVU PRAVDU OVIM BEDNIM SVOTAMA? OBOJICU VODITE DŽELATU... SLEDEĆI!“

DOK ODVODE ZBUNJENE ZATVORENIKE, ČOVEK POD KAPULJAČOM ŠAPUĆE ARNU: „TO SAM JA, LANDALF, A OVI ZAROBLJENICI SU MOJI LJUDI. HOĆETE LI MI POMOĆI DA IH IZBAVIM?“

2087

GOMILA KOJA SE OKUPILA DA UŽIVA U VEŠANJU RAZBEŽALA SE PRED PRETNJOM BLISTAVIH MAČEVA I TOPOTOM KOPITA.

ALI NIKO NIJE POVREĐEN. UBRZO SU U ŠUMI, BEZBEDNI OD SVEGA OSIM OD LAZAROVOG GNEVA.

2-6

Prince Valiant
IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAL FOSTER

„MORAM SAKRITI SVOJE LJUDE OD BESA KRALJA LAZARA, ALI VI IDITE OVIM PUTEVIMA DO ŠATOVA SER REJMONA“, SAVETUJE IH LANDALF.

NADAJU SE DA ĆE PRONAĆI MESTO PODALJE OD RULJE NEOPRANIH LAZAROVIH SLEDBENIKA, ALI TO IM NIJE SUĐENO.

GRUPA ZABAVLJAČA SEDI BESPOSLENO NA SUNCU I DOBACUJE IM PROSTOTE DOK PROLAZE.

DOČEKUJE IH SER REJMON, NJEGOVA STARIJA KĆI ELEONOR, SLAVNA PO SVOJOJ LEHOTI, I MLAĐA ŽANA, KOJA KAO DA JE ZATRPANA LEGLOM LOVAČKIH ŠTENACA.

OČI ELEONOR SVETLUČAJU DOK STARI VITEZ PRIPOVEDA O VLADAVINI BERTRAMA KAO IZABRANOG KRALJA TRUBADURA. „O, DONEO JE ON KVALITET U TU PROFESIJU I UMETNICI SU SE UZDIGLI... ALI SADA SVAKO SEBE MOŽE NAZVATI TRUBADUROM POD USLOVOM DA PLAĆA LAZARU DEO SVOJE NADNICE.“

„SVAKE TRI GODINE KRALJ TRUBADURA BIRA SE NA OSNOVU KVALITETA NJEGOVOG GLASA I POEZIJE. LAZAR JE PODMITIO JEDNOG ROBA DA SIPA KISELINU U BERTRAMOV PEHAR. TO JE OVOME UPROPASTILO GLAS I LAZAR JE OSVOJIO KRUNU.“

„JA BIH DA SE BERTRAM VRATI, MAKAR I UPROPAŠĆENOG GLASA, DA POVEDE POBUNU PROTIV TIRANIJE.“

ARN I SER DINADAN SA ZADOVOLJSTVOM IZVEŠTAVAJU DRŠKE ŽONGLERE DA MORAJU ZARADITI ZA SVOJ BORAOK: BEZ RADA NEMA NI HRANE.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAL FOSTER

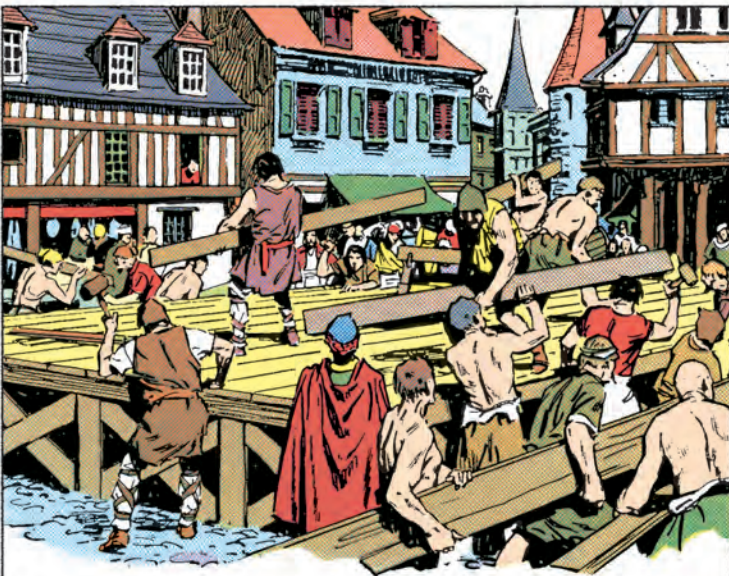
ŽONGLERI SU JADNI I SER DINADAN ISKAŽUJE SVOJE MIŠLJENJE KRAJNJE ODLUČNO... „I RECITE SVOM KRALJU TRUBADURA DA VLADA JEDINO BUDALAMA!“

ONI HITAJU LAZARU SA PRITUŽBOM. ON SE POMALO PLAŠI SER REJMONA, ALI NAREĐUJE DA PUT DO ŠATOA POSTANE NEBEZBEDAN.

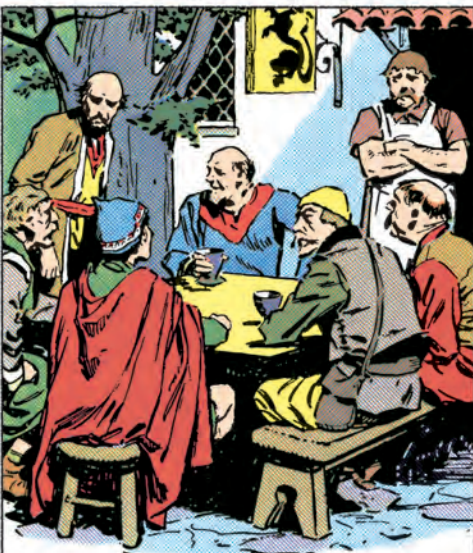
SLEDEĆA TRI DANA NIJEDNA MESARSKA, PEKARSKA NITI ZEMLJORADNIČKA KOLA NE PROLAZE KROZ KAPIJU. ARN GUBI STRPLJENJE. „ODJAHAĆU DO POATJEA DA SAZNAM MALO VIŠE O NASTUPAJUĆEM TURNIRU.“

POATJE VRVI TAKMIČARIMA I POSETIOCIMA, DA NE POMINJEMO DŽEPAROŠE. NA GLAVNOM TRGU PODIŽU PODIJUM ZA TAKMIČENJE. NEŠTO ČUDNO U VEZI S NJEGOVOM KONSTRUKCIJOM PRIVLAČI ARNOV POGLED.

TESARI UGLAVLJUJU KAVEZ KOJI KLIZI ISPOD PLATFORME GDE SE NALAZI KAPAK NASRED POZORNICE. „ČEMU TO?“, PITA SE ARN.

SPREMA LI TO LAZAR SVOJE UOBIČAJENE TRIKOVE? ARN PROVODI NEKOLIKO DANA UČEĆI PRAVILA I TRADICIJU OVOG NEKADA DOSTOJANSTVENOG IZBORA.

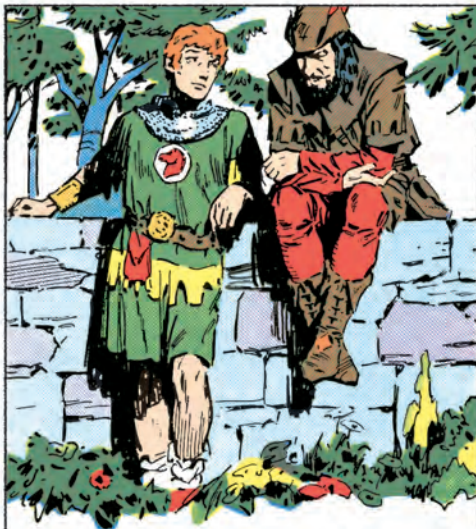
JAŠE NATRAG DO ŠATOA SER REJMONA. TAMO GA ČEKAJU PRIJATELJI KAKO BI ZAJEDNO SKOVALI PLAN DA SPREČE LAZARA DA SE DOMOGNE VLASTI.

LAZARU STIŽE MALI SAVET: „SER, TRADICIONALNO JE DA SVAKI TRUBADUR NOSI ZNAMENJE SVOJE VOLJENE. VAŠEM STATUSU BI MOŽDA DOPRINELO AKO BI OHOLA KĆI SER REJMONA BILA VAŠA OBOŽAVANA GOSPA.“

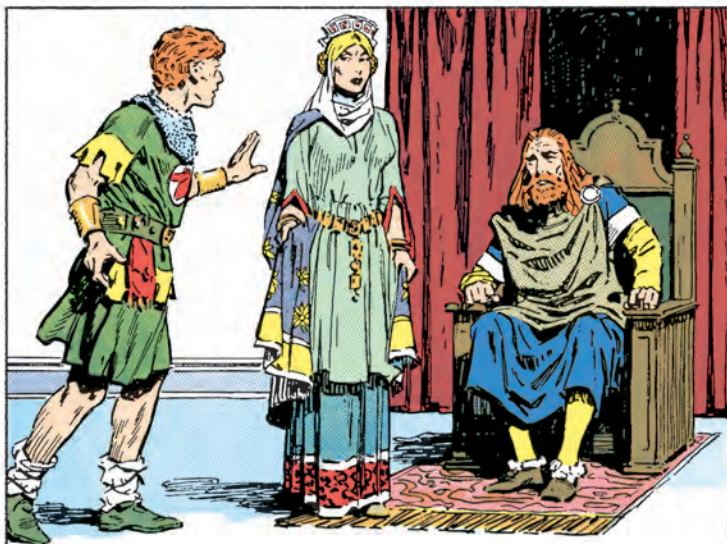
„POZDRAV, LANDALFE“, USKLIKNE ARN KAD SE POJAVI NJEGOV PRIJATELJ.
 „NE LANDALF, VEĆ BERTRAM, NEKADA IZABRANI KRALJ TRUBADURA SVE DOK LAZAR PODVALOM NIJE ODUZEO TU POČAST.“

„NAMERAVAM DA UČESTVUJEM NA OVOM TURNIRU, ALI AKO LAZAR OTKRIJE DA SAM BERTRAM, PONOVO ĆE MI NAUDITI. TREBAĆE MI ZAŠTITA. HOĆEŠ LI MI POMOĆI?“

U TOM TRENUTKU STIŽE EMISAR LAZAROV U ŠATO, SA KRAJNJE DRSKIM ZAHTEVOM: „GOSPI ELENOR, POZDRAVI. SVI TRUBADURI MORAJU IMATI LEPU GOSPU KOJOJ ĆE KOMPOVATI SVOJE PESME...“

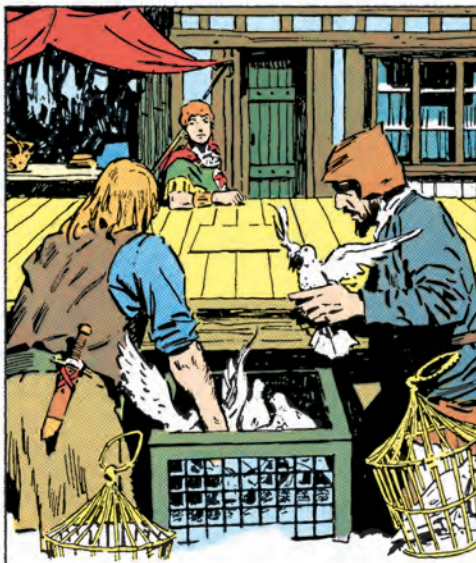
„SMEM LI BITI POČASTVOVAN TIME ŠTO ĆU NOSITI VAŠE ZNAMENJE?“ ELENOR JE BESNA: „NEĆU NI DA SE PRAVIM DA SAM NADAHNUĆE TOM NEOTESANOM SILEĐŽIJI.“ „ČEKAJTE“, USKLIKNE ARN, „PADE MI NEŠTO NA PAMET. NEKA MU TAJ OGRTAČ.“

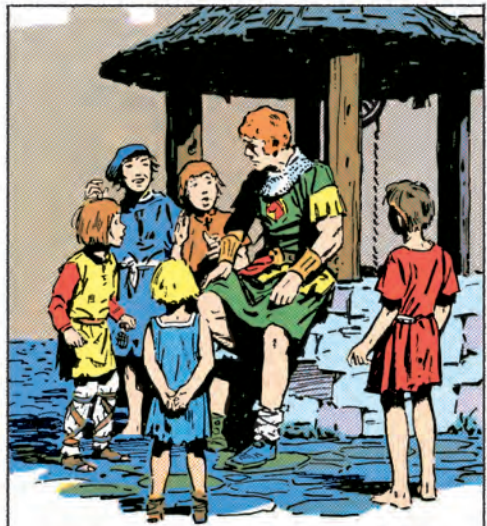
„VIDITE ŠIROKI PORUB“, CERI SE ON. „TU MOŽE SVAŠTA DA STANE. NEKA VAŠA ŠVALJA PRIŠIJE MALE DŽEPOVE U PORUBU, TAMAN TOLIKO VELIKE DA U NJIH STANE RIBA.“

ONDA ON UZIMA KONJA I JAŠE DO POATJEA, GDE SUTRADAN TREBA DA SE ODRŽI VELIKI TURNIR KAKO BI SE UTVRDILKO ĆE POSTATI KRALJ TRUBADURA.

U RANU ZORU, STAVLJAJU BELE GOLUBICE U TAJANSTVENI KAVEZ POD PLATFORMOM ZA TAKMIČARE. TO JE NESUMNJIVO NEKI LAZAROV TRIK.

ARNOV PROTIVPOTEZ JE DA ODE U SIROMAŠNIJI DEO VAROŠI I PONUDI SVIM DEČACIMA PO NOVČIĆ ZA SVAKU MAČKU LUTALICU KOJU MOGU DA DONESU.

JUTRO JE TURNIRA TRUBADURA, SER REJMON I NJEGOVE KĆERI ULAZE U POATJE I ODSEDAJU U GOSTIONICI.

LEDI ELENOR JE I DALJE BESNA ZBOG TOGA ŠTO JE LAZAR TRAZIO DA NOSI NJENO ZNAMENJE NA TURNIRU. „KRALJ TRUBADURA“, RUGA MU SE ONA. „OBICAN KRMAK SA GLASOM.“

SVEJEDNO, ONA DAJE ARNU SVOJ OGRTAČ, A ON U SVAKI ZGODNO UŠIVENI DŽEP U PORUBU STAVLJA RIBU.

DOK LAZAR KAČI OGRTAČ NA RAME, DOPUŠTA SEBI DA ŠANJA: „JE LI MOGUĆE DA ĆU SE OŽENITI PLEMKINJOM?“ ČUDI GA ŠTO GOSPA KORISTI PARFEM KOJI SE TAKO OSEĆA NA RIBU.

ISPLANIRAO JE DA BUDE POSLEDNJI TAKMIČAR, ALI SE NEKO PO IMENU LANDALF PRIJAVIO KASNIJE. ZATO LAZAR NAREĐUJE SVOJIM ČAUŠIMA DA MU TAPŠU TOLIKO DUGO I TOLIKO GLASNO DA NIKO DRUGI NE MOŽE DA NASTUPI.

PEVA DOBRO I ZAVRŠAVA NASTUP ŠIROKIM POKRETOM: „ORFEJU, BOGU MUZIKE, NUDIM SVOJU PESMU. O, POKAŽI MI NEKI ZNAK SVOG ODOBRAVANJA!“ TADA SE ISPOD NJEGOVH NOGU DIŽE OBLAK BELIH GOLUBICA!

ZA VREME APLAUZA, ARN SE ZAVLAČI ISPOD BINE I PUŠTA MAČKE LUTALICE. NEKO SE SMEJE I UBRZO ČUDO SA GOLUBICAMA PRERASTA U KOMEDIJU SA MAČKAMA.

NAJAVLJUJU POSLEDNJEG TAKMIČARA — LANDALFA. ALI LAZAR NE NAPUŠTA PODIJUM. UMEMO TOGA, POKAZUJE SVOJOJ BANDI DA NASTAVI SA APLAUZOM.

AKO SILEDŽIJA NEŠTO NE MOŽE DA PODNESE, ONDA JE TO ISMEVANJE, A SMEH VAROŠANA GLASNIJI JE OD APLAUZA NJEGOVIH PAJTAŠA.

NAJAVLJUJU SLEDEĆEG TAKMIČARA, ALI LAZAR OSTAJE NA BINI I POKAZUJE SVOJIM LUPEŽIMA DA NASTAVE SA GRAJOM.

TADA, IZNAD BUKE, DIŽE SE VELIČANSTVENI GLAS, BOGAT I ČIST. „BERTRAM!“, USKLIKNE JEDAN OD SLUŠALACA. „NAŠ PUNOPRAVNI KRALJ TRUBADURA SE VRATIO!“

JEDAN STARIJI VAROŠANIN IZNERVIRA SE ZBOG DOBACIVANJA: „MORE ZAVEŽI, KLIPANE!“, I ISPOLJVA SVOJE NEZADOVOLJSTVO ŠTAPOM. POKAZUJE PRIMER OSTALIM SLUŠAOCIMA I UBRZO BUKA PRESTAJE.

DAKLE, NIJE LANDALF, LOVAC, TAJ KOJI OSVAJA LOVOROV VENAC, VEĆ BERTRAM, TRUBADUR. JOŠ JEDNOM ON JE KRALJ TRUBADURA. LAZAROV OTROVNI PEHAR NIJE USPEO DA MU UNIŠTI GLAS.

POSLE PROSLAVE, GRUPA SE VRAĆA U ŠATO NA DOBRODOŠLI POČINAK POSLE SVEG UZBUĐENJA.

SER REJMON JE ZAUZET POSLOVIMA NA SVOM POSEDJU. BERTRAM PROVODI SATE U POKUŠAJIMA DA USTANOVI KOJA JE TAČNO BOJA ELENORINIH OČIJU, A GASTON I ŽANA SU SA ŽIVOTINJAMA, KAO I OBIČNO.

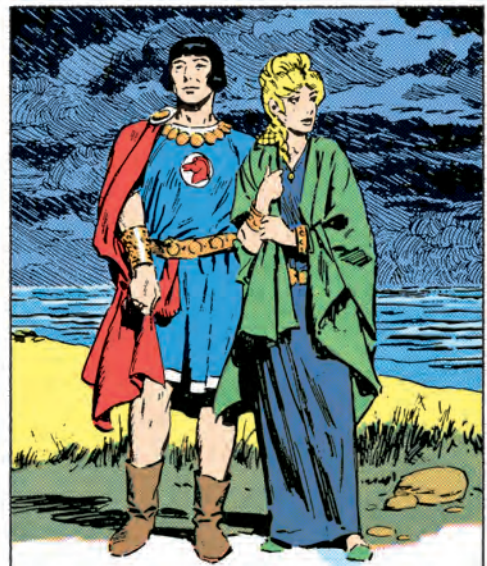

„SER DINADANE, DA SE MI LEPO VRATIMO U KAMELOT I POČUJEMO ZVEKET OKLOPA, ILI DA NAŠTAVIMO DA SE MOTAMO OVDE I SAČEKAMO ZVUK SVADBENIH ZVONA?“ „SEDLAJ KONJE, VALJA NAM POĆI!“, USKLIKNE DINADAN.

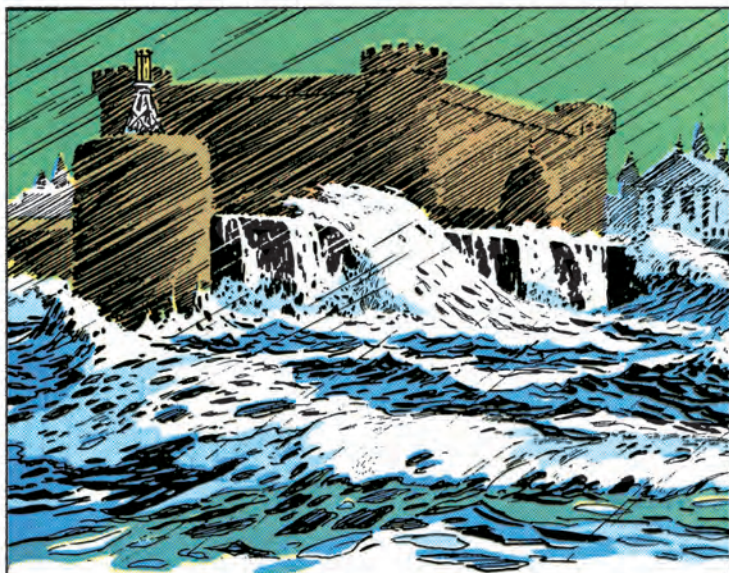

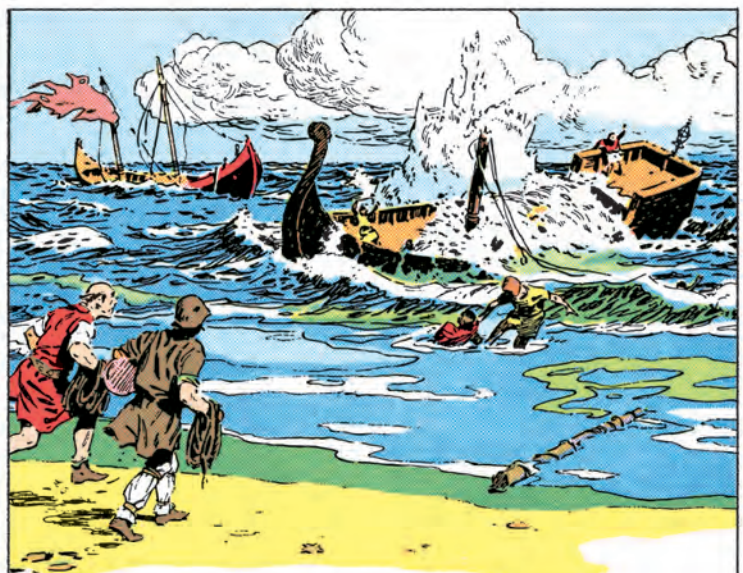
PRINC ARN I SER DINADAN VRAĆAJU SE U KAMELOT. „BILO JE TO MNOGO JAHANJA, A TAKO MALO AKCIJE“, GUNĐA ARN.
 „MOŽDA ĆE KRALJ ARTUR IMATI NEŠTO BOLJE ZA TEBE“, ODGOVARA DINADAN, „SA LEPIM GOSPAMA I PLAMENIM ZMAJEVIMA.“

DALEKO NA MAGLENIM OSTRVIMA, KRALJICA ALETA I VAL POSMATRAJU DOLAZAK OLUJE. JOŠ NEMA VETRA, ALI SAKUPLJAJU SE VELIKE MASE OBLAKA.

TADA SE OLUJA OBRUŠAVA U PUNOM BESU, A ALETA NAREĐUJE DA SE KAPIJE LUKE OSTAVE OTVORENE KAKO BI SVAKA LAĐA ZAHVAĆENA BUROM MOGLA DA NAĐE UTOČIŠTE...

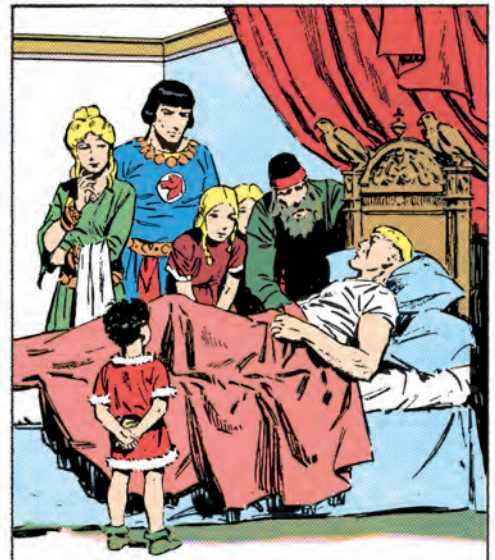
U ZORU SE OGLAŠAVAJU ZVONA ZA UZBUNU. DVA BRODA RAZLUPANA U OLUJI NASUČANA SU NA OBALI; JEDAN JE TRGOVAČKA LAĐA SA PREŽIVELIMA NA PALUBI. DRUGA JE GUSARSKA.

PREŽIVELIMA POMAŽU DA SE ISKRCAJU NA OBALU. PREMA JEDNOME, VITEZU, POSTUPAJU SA POSEBNOM PAŽNJOM. „ON JE HEROJ, SPASAO NAS JE SVE“, OBJAŠNJAVA JEDAN MORNAR.

„DRHTALI SMO OD STRAHA KAD SU NAS PIRATI ZASKOČILI, ALI SER GINTER SE BORIO SA TAKVOM ODLUČNOŠĆU DA NAS JE SVE OSOKOLIO, PA SMO IH OTERALI.“

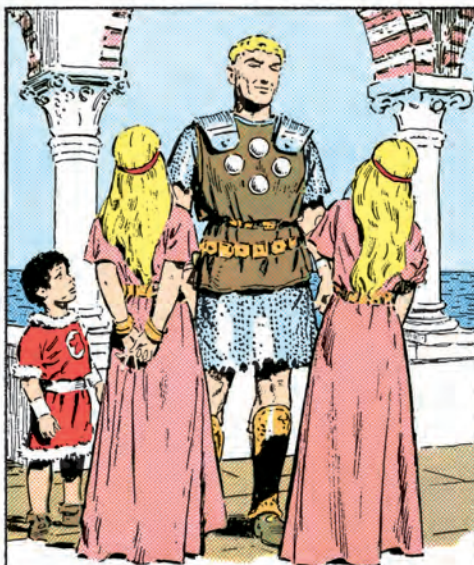
VAL ŠALJE MLADOG JUNAKA U PALATU, DA SE TAMO PROPISNO POBRINU ZA NJEGA.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAL FOSTER

NASUKANOG SER GINTERA NEGUJU U PALATI. PO NJEGOVIM MANIRIMA VIDI SE DA JE IZUZETNA OSOBA.

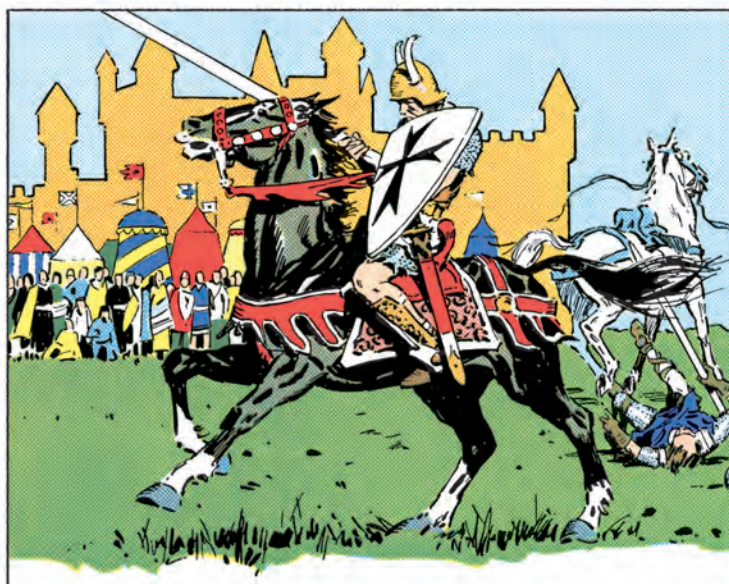
BLIZNAKINJE SU UPRAVO U ROMANTIČNIM GODINAMA, A OVAJ ZGODNI MLADI VITEZ PRAVI JE DAR SA NEBA. NIKAD TE DVE MUŠKARAČE NISU BILE TAKVI ANĐELI.

KRALJEVSKA PORODICA NIJE GA OPTEREĆIVALA PITANJIMA, TAKO DA UČTIVOST NALAŽE DA ON ISPRIČA SVOJU PRIČU.

„MOJ OTAC JE BIO BARON I VLADAO JE MALOM POKRAJINOM U NEMAČKOJ. ŠTO SE MOJE BRACE TIČE: NAJSTARIJI JE TREBALO DA NASLEDI TITULU, DRUGI DA UČI ZA SVEŠTENIKA...”

„A JA... NIŠTA OSIM KONJA I OKLOPA. PUTOVAO SAM OD TURNIRA DO TURNIRA. OD DETINJSTVA SE OBUČAVAM RUKOVANJU ORUŽJEM, PA SAM PROLAZIO VRLO DOBRO...”

„ALI MOJ NAJSTARIJI BRAT NIJE MOGAO DA DOČEKA DA NASLEDI BARONIJU, PA JE SMISLIO ZAVERU SA NEKIM SVOJIM PUSTOLOVNIM PRIJATELJIMA...”

2094

„JEDNE VEČERI ŠAKALI SU UHVATILI STAROG LAVA DOK DREMA. NOVI BARON JE TO GLEDAO UŽASNUT, PRAZAN, PRAZAN... BEZ OČEVE SNAGE IZA SEBE, ON JE BIO NIKO I NIŠTA.”

3-27